

Virág Károly

Lelkipásztori nemzedékek egymás mellett és egymást követően

„Egyik nemzetség elmegy, és a másik eljő.” (Préd 1,4a)

Egyik nemzedék elmegy, a másik eljön – szüntelen folyamat az emberiség történelmében, így van ez az egyház történelmében és a református lelkipásztorok életében is. Témánk vonatkozásában azok a nemzedékek állnak most előttünk, amelyeknek sora a huszadik század elején indult, és folytatódik napjainkig. Életükről, szolgálatukról személyes találkozások, kapcsolatok révén közvetlen tapasztalataink vannak vagy lehetnek.

A nyert tapasztalatok alapján nyilván megállapítható, hogy az életkori sajátosságok érvényesülése nyomán a különböző nemzedékek között ellentétek jelentkezhetnek, sőt sokak véleménye szerint mindig jelentkeznek is. Mert az idősebb nemzedékre az jellemző, ami sajátossága az egyes személynek is, hogy ezek visszanevező emberek. A múltat tekintenek, oda, ahol megtalálják értékeiket, amelyekért dolgoztak, alkottak, s amelyek sikereket is jelentettek. Ami a múlt volt, az biztos, ahhoz ragaszkodnak, azt meg akarják tartani – s ezt tartják jónak, tovább is megtartandónak az ifjabb nemzedék számára is. Ezzel szemben az új nemzedék előre tekintő, a jövőbe vetíti vágyait, ott akarja megvalósítani önmagát. Így előre nézve, gyakran türelmetlenül sietne a jövő felé. Azonban nem tud vágyai szerint futni, mert akadályokba ütközik. Ilyen akadálynak látja az előtte járó idősebbek „maradiságát”. A nemzedékek szembefordulnak egymással, ellentétek, vagy éppen harc indul meg közöttük.

A nemzedéki ellentétek hitben oldódnak meg. Az ellentétből összeütközés lesz, s nagy a veszély, hogy az egyik a másik áldozatává válik. Mindegyik csak önmagát értékeli, saját magát különbnek tartja, mintha önmagában bármelyik nemzedék is valamilyen abszolút érték hordozója lehetne.

A Prédikátor a múlt időben jelentkező nemzedékeket az örökkévalóság mértéke alá állítja. Ezzel mérve a nemzedékeket, kimondja a pesszimistának tűnő ítéletet a nemzedékekről és minden alkotásukról: „... íme, minden csak hiábavalóság”. (1,14b) Jobban odafigyelve a Prédikátor teológiai látására, megállapíthatjuk, hogy az távolról sem pesszimizmust, hanem hívő realizmust sugall. Ezzel kényszeríti a nemzedékek tagjait, hogy hiábavalóságuk ismeretében az örökkévaló Isten elé álljanak, és benne találják meg az értelmetlen hiábavalóságuk, céltalanságuk ellenére az értelmet, az örökkévaló célt (3,14), mert „a dolognak summája ez: az Istent féljed, és az ő parancsolatait megtartsd, mert ez az embernek fő dolga!” (12,15) Röviden összegezve, a Prédikátor gondolatmenete ez: minden, ami van, Isten akaratából van. Uralkodása változhatatlan. Nélküle minden céltalan küszködés. A hit látja meg, hogy minden Isten ajándéka (3,13). Ajándékba kapjuk a ma-

gunk életét, a nemzedéktársakat, egyik nemzedék a másikat. Mindketten az ajándékozó Úrtól kapjuk életünk célját: az istenfélelmet, amit parancsként meg kell élni.

A cél felé igyekezve éli meg mindenki önmagának és nemzedékének válságos helyzetét, azt is, hogy nem tudja a célt elérni. De van Szabadító, az Úr Jézus Krisztus. Benne „nincs zsidó, sem görög; nincs szolga, sem szabad; nincs férfi, sem nő; mert ti mindnyájan egyek vagytok a Krisztus Jézusban”. (Gal 3,28) Hittel mondhatjuk, hogy egyek a nemzedékek is. Egyek a hitben és egyek az igyekezetben, hogy teljesítsék Krisztus szerinti élethivatásukat. Ebben minden nemzedéknek meg kell keresnie a saját útját. A keresés közben felismert utak helyességében lehetnek viták egyesek, vagy a nemzedékek között. Meggyőződésünk, hogy ez nem tiltott és nem rendkívüli egyházunkban. A II. Helvét Hitvallás így tanít erről: *„Az egyházban mindig voltak súlyos viták, és az egyház tanítói nem csekély dolgokban is eltérő véleményen voltak, de az egyház egyház maradt, vetélkedéseik dacára is. Isten ugyanis az ő akarata szerint az egyházi pártoskodásokat is neve dicsőségére, az igazság kiderítésére fordítja, hogy a kipróbáltak nyilvánvalóvá legyenek. 1Kor 11,19.”* Ilyen viták tüzeiben érlelődött ki és győzedelmeskedett az elmúlt század első évtizedeiben a sajátosan erdélyi újreformátori teológiai tanítás. Tudnunk kell, hogy ezek a viták az Isten Igéjének való engedelmesség feltétele alatt folytak. A vitatkozó felek – professzorok, tanítványok, lelkészársak, idősebbek és fiatalabbak – igyekeztek az ötödik parancsolatnak engedelmeskedni. Úgy, amint a Heidelbergi Káté tanítja: *„... valamennyi elöljárómnak minden tiszteletet, szeretetet, hűséget megadjak, és magamat minden jó tanításnak és büntetésnek illő engedelmességgel alávessem, azonfelül az ő gyengeségeik iránt türelmes legyek, mivel Isten minket az ő kezük által akar vezetni.”* (104. fejelet) Ez a nemzedék láthatta, miképpen használja fel Isten neve dicsőségére, az egyház népének javára az ilyen lelkületű vitákat.

Az első világháború utáni nagy veszteségek miatt szenvedő, jövőjét kilátástalannak tartó nép reménytelen kérdése: van-e még út, van-e még segítség számunkra? A múlt század 20–30-as éveiben a feljövő nemzedék felelt, amikor felmutatta igehirdetésében az elvesztett mulandók fölött az örökkévalót, a hitet, és azt, akihez, amihez ragaszkodni kell: Isten, Isten országa, egyház. Ebben a korszakban kivirágzik és gyümölcsöt hoz az egyházépítő és belmissziós tevékenység. A tudományos teológiai és gyakorlati egyházépítés szoros kapcsolatban együttműködik. Ebben egymást segítve egyek az egymást követő nemzedékek. Így indul meg a vasárnapi iskolai munka, szerveződnek a különböző egyházi szövetségek (IKE, leány-, nő-, férfiszövetségek, szeretetintézmények stb.). A törvényhozás és közigazgatás igazodik az új követelményekhez. A beindult mozgalmak komoly kritikát gyakorolnak az egyház egyik-másik mulasztása miatt, ugyanakkor a hivatalos egyházvezetés figyelmeztet a már kipróbált jó utak betartására. Így kerül sor a vallástanítás, az istentisztelet, az egyházfegyelmelés reformjára.

A két háború közötti időszakban egyetlen olyan kezdeményezés fordult elő, amely esetleg egyházszakadással fenyegetett volna, de megoldódott, mert a szem-

ben álló felek között érvényesült a II. Helvét Hitvallás már idézett tanítása, s Isten dicsőségét keresve, megbékéltek egymással.

A második világháború utáni rendszerváltozás törést okoz az állami és a társadalmi életben, s ez érezteti hatását az egyházi életben is. Az új államhatalom az egyházat ellenségének tartja, és minden módszerrel szűkíti hatáskörét. Rosszindulatú a lelkipászorokkal szemben, betiltja a belmissziós szövetségeket, államosítja az egyház iskoláit és szeretetintézményeit, általában korlátozza az egyházat minden eddigi munkájában. Gondoskodik róla, hogy a hivatalos egyházi vezetők olyanok kezébe kerüljön, akik számára megbízhatók, igényei szerint kiszolgálják a mesterségesen fenntartott rendszer érdekeit – az egyház lelki és anyagi kárára. Ilyen körülmények között lelkileg eltávolodnak egymástól, nem a nemzedékek, hanem a nemzedékekben belül is az egyes tisztségviselők és maguk az egyháztagok is. Nagyon sokan kényelmesen elfogadják a tiltásokat, s amit nem szabad véghezvinni, azzal nem is foglalkoznak. Vannak, akik igyekeznek, hogy az új helyzetbe minél többet menekítsenek át a régi szolgálati formákból, úgymond „partizánharcot” folytatnak. Ezek látják, hogy a nagy közösség, az egyház nem az Ige szerint él, kis belkörü közösségeket alakítanak ki maguk mellett. Egyesek félnek a hivatalos egyház vezetőitől, sőt egymástól is. Egyházunknak ebben a korszakában a lelkipászorok nagy közössége és a nemzedékek nem hit szerint élnek egymás mellett. A Romániai Református Egyház egysége mégis megmarad. Egyházszakadás nem volt, mert a Szentlélek Úristen egybekötötte az egyes irányzatokat is, a nemzedékeket is. Eszközül éppen azt használta, ami a nyomorúságot okozta, egybeszorított, mint az egyébként szétboruló vesszőnyalábot egybetartja a zsinagoga, amivel közösen összekötik, vagy felülről erősen lenyomják.

A szorításnak, nyomásnak Isten kegyelméből több mint egy évtizede vége lett. Szabadon széthullhatunk, ha nincs, ami összefogja a nemzedékeket s az egyes személyeket. Hiába van meg a külső szabadság, ha ebben szabadon emelkedhetnek a válaszfalak: a közösségekben, de belül a lelkekben is. Ezek azok, amelyek a múltban is megvoltak: a félelem a szolgatárstól, a bizalmatlanság a hivatalos egyház intézményeivel szemben, az új nemzedék elégedetlensége az idősebbek gondolkozásával, magatartásával szemben.

Pál apostol hirdeti a korinthusiaknak, hogy „Az Úr pedig Lélek; és ahol az Úrnak Lelke, ott a szabadság.” (2Kor 3,17) Az az első nemzedék, amelyekre ma visszatekintettünk, kereste a kivezető utat egy számára addig ismeretlen, zűrzavaros helyzetből, és az Apostoli Hitvallás második artikulusát állította a figyelem középpontjába s ennek üzenetét próbálta minél teljesebb mértékben megismerni, tartalmát megvitatni. Meggyőződés, hogy a mostani gondjaink közül a kivezető utat a harmadik artikulus alapján kell keresnünk. A mások hányaveti bírálata helyett, a Szentlélek Úristen művét kell megismerni. A teremtés hajnalán ő ott volt a káosz fölött – és rendet teremtett. Az egyházban minden nemzedéknek szabadsága van a tanulásra, a tanításra, a vitára, az ötödik parancsolat feltétele alatt. Ez a parancsolat, Pál apostol magyarázata szerint, az idősebb nemzedék számára azt jelenti, hogy neveljenek és tanítsanak, példát mutatva, mégpedig úgy, hogy ne

bosszantsák az ifjabbakat (Kol 3,21). Ugyanakkor az ifjak adják meg a tiszteletet az idősebbeknek (Ef 6,2).

Végül, mindenki számára álljon itt az apostoli figyelmeztetés:

„A parancsolatnak vége pedig a tiszta szívből, jó lelkiismeretből és igaz hitből való szeretet.” (1Tim 1,5)

Mire az ember rájön, hogy az apjának igaza volt, általában már van fia, aki biztos benne, hogy az apjának nincs igaza. Különböben, várunk még hozzászólásokat, mind a „bezzeg-bácsiktól”, mind a „majd-mi-fiúktól”. (Szerk.)